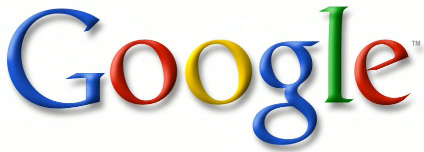
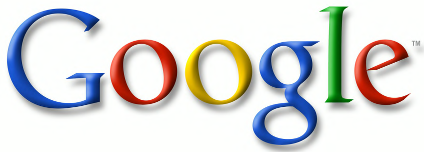
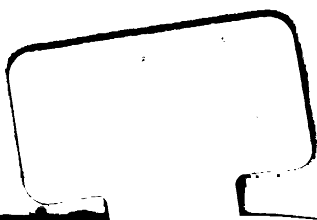

Google

Holland

INDISCH STRAFRECHT.

REDE

BIJ HET AANVAARDEN VAN HET AMBT VAN HOOGLEERAAR IN DE HOOFDTREKKEN VAN HEDENDAAGSCH RECHT, HET STRAFRECHT EN DE STRAFVORDERING VAN NEDERLANDSCH-INDIË,

den 9en October 1907

UITGESPROKEN DOOR

Mr. J. H. CARPENTIER ALTING.

LEIDEN,
S. C. VAN DOESBURGH.
1907.

Mijne heeren Curatoren, Hoogleeraren, Lectoren en Privaatdocenten dezer Universiteit, Doctoren in verschillende wetenschappen, Dames en Heeren studenten en gij allen voorts die deze plechtigheid met Uwe tegenwoordigheid vereert!

Zeer gewaardeerde toehoorders!

Toen op den 16en September j.l. de aftredende Rector-Magnificus van deze plaats verslag uitbracht over de lotgevallen dezer Universiteit in het afgeloopen jaar, werd door hem er op gewezen dat het aantal hoogleeraren stond vermeerderd te worden o. m. door de instelling eener afzonderlijke leerstoel in de Faculteit der Rechtsgeleerdheid, ten behoeve van het onderwijs in het strafrecht en de strafvordering in Nederlandsch-Indië alsmede in de hoofdtrekken van het hedendaagsch recht, en dankbaar herinner ik mij de welwillende woorden bij die gelegenheid door Dr. NOLEN tot mij gericht die bestemd ben voor het eerst die leerstoel te bekleeden.

Het is in aansluiting aan het toen gesprokene dat ik allereerst een woord wil spreken van vreugde over het besluit der Regeering tot instelling van deze leerstoel, een besluit dat opnieuw getuigenis aflegt van de groote belangstelling in Nederlandsch-Indië die bij Haar voorzit, van het telkens meer bij Haar aan den dag tredend

streven om de hooge roeping die op Nederland rust ten aanzien der Oost-Indische koloniën zoo volkomen mogelijk te vervullen.

Het was inderdaad een te lang verwaarloosd element in de opleiding der bestuursambtenaren, die gedurende hun geheele loopbaan belast zijn met de uitoefening van politie en justitie, zóó dat op 't gebied dier beide vaak bijna hun geheele werkkring schijnt te liggen, dat zij juist alle zoo noodzakelijke opleiding daarvoor misten zoodat ze aangewezen waren slechts op die vorming welke de praktijk kan geven, maar welke bijna altijd bleek volkomen onvoldoende te zijn, een reden waarom dan ook reeds Mr. J. Lion in 1886 schreef, dat onder de verplichte leervakken voor Indische ambtenaren zoo spoedig mogelijk behoorde opgenomen te worden het onderwijs al was het maar in de meest elementaire begrippen van positief in Indië vigeerend recht.

Ik wijs er op, dat, terwijl overal de politie-rechtspraak over Inlanders en met hen gelijkgestelden voor een groot deel bij den Europeeschen bestuursambtenaar berust, hij belast is met het voorloopig onderzoek in alle strafzaken over die bevolking; dat hij in tal van gewesten belast is met het voorzitterschap der inlandsche rechtbanken, die als gewone rechters én de civiele én de strafzaken onder Inlanders berechten; dat, waar de Inheemsche bevolking, gelijk de geijkte maar toch zoo onjuiste term luidt, nog is gelaten in het „genot'' harer eigen rechtspleging, hij als leider der proatins, rapats, moesapats en madjelissen optreedt, die in hoogste ressort rechtspreken èn over het mijn en dijn èn over vrijheid en leven; dat eindelijk hem een beduidend aandeel is gegeven in de recht-

spraak over Europeanen, een aandeel dat mochten de nieuwe ontwerpen omtrent de inrichting der rechtspraak in Indië tot wet worden verheven, nog zoo belangrijk zal worden vergroot.

Voorzeker reden genoeg om van de bestuursambtenaren eene mate van rechtskennis te vorderen die in den grond der zaak voor die van den rechterlijken ambtenaar niet behoort onder te doen, voorzeker reden te over om te concludeeren dat de instelling van een leerstoel voor juridische opleiding dier ambtenaren in een lang en dringend gevoelde behoefte voorziet.

En waar dit overwogen wordt, daar past het mij een woord te spreken van eerbiedige hulde aan Harer Majesteits Regeering die deze leerstoel in het leven riep, die getoond heeft niet te willen dat langer over de tienduizenden die de bevolking van Nederlandsch-Indië uitmaken rechtsmacht zal worden uitgeoefend door ambtenaren die daarvoor niet werden opgeleid, die wil dat ten spoedigste een einde zal worden gemaakt aan de misstanden die als gevolg van dat gebrek aan opleiding tot heden toe zoo vaak werden opgemerkt.

Mocht het mij daarnaast vergund zijn eenige, door liefde voor de zaak ingegeven, kritiek te oefenen, dan zou het enkel deze zijn dat, naast de ruime plaats thans gegeven aan de opleiding in het Indisch strafrecht, eene even ruime plaats had behooren te zijn ingeruimd voor die in het Indisch-privaatrecht, want het zou mij gemakkelijk zijn aan te toonen dat de kennis daarvan voor den administratieven ambtenaar even noodzakelijk is als die van het eerste.

Hoe dit zij, ik mocht naar ik meende, bij het kiezen

van een onderwerp voor mijne eerste rede niet uit het oog verliezen wat van Regeeringswege is gestempeld tot hoofdobject van mijn onderwijs en het is daarom dat ik besloten heb U thans eenige beschouwingen te leveren over het Nederlandsch-Indisch strafrecht.

Waar ik dat doe hoop ik er in te slagen de vragen te beantwoorden:

in hoeverre kan met recht gesproken worden van een specifiek Indisch strafrecht?

wat kan voor Indië van de wetenschap op het gebied van het strafrecht worden verwacht? en

wat moet het streven zijn van het universitair onderwijs in de genoemde wetenschap?

Wanneer kan van het bestaan van een eigen strafrecht in eenig land gesproken worden? Het antwoord op die vraag hangt af van het kriterium dat men stelt maar weinigen zullen het met mij oneens zijn als ik zeg dat dit dan zeker niet het geval is wanneer de strafrechtspraak berust op bepalingen voor een ander land vervaardigd en, volkomen ongewijzigd, toepasselijk verklaard. In dien zin bestond ook in Nederland geen eigen strafrecht zoolang de Code Pénal ongewijzigd daar gold. Kan echter van Nederland gezegd worden dat, althans vóór 1813, het een eigen strafrecht heeft bezeten, hoe ongeordend, hoe elementair dan ook vaak, en dat de Code Pénal hier te lande althans niet al te lang volkomen ongewijzigd heeft gegolden, van Indië moet gezegd worden dat het vóór 1866 nimmer eigen strafrecht heeft bezeten en dat zelfs het toen ingevoerd recht nog bijna niet den naam van eigen mocht dragen.

Maar dadelijk mag ik er bijvoegen dat althans van af dat jaar zich een eigen strafrecht is gaan ontwikkelen, dat sedert daar te lande bezig is zich te vormen, langzaam wel maar toch met onmiskenbare zekerheid, een strafrecht dat, niet wat zijn grondslag betreft — hierover straks nader — maar in uitwerking en toepassing een eigen beeld vertoont en steeds meer vertoonen gaat.

Meer dan twee eeuwen hebben Nederlanders gearbeid te midden der Indische bevolking vóór de noodzakelijkheid van het scheppen van een eigen strafrecht levend werd in het bewustzijn der mannen van gezag.

Dat tijdens de Oost-Indische Compagnie in het algemeen naast een vaak prijzenswaardige zucht tot regeling op het gebied van het formeele recht, het materieele recht nooit in eenigzins groote mate de aandacht trok van Heeren XVII[en] of van de Regeering in Indië is voldoende bekend. Wat Europeanen betreft sprak dit bijna vanzelf. De Hollanders die zich in Oost-Indië kwamen vestigen, schiepen zich of vonden daar een maatschappijtje dat, in het klein, volkomen de Hollandsche maatschappij reflecteerde; in hun op Hollandsche wijze gebouwde huizen, aan Hollandsche grachten, leidden zij een leven dat in niets van dat in 't vaderland verschilde: een Indische maatschappij was de Hollandsche in Indië destijds nooit, van bijzondere toestanden was nauwelijks sprake en aan behoefte aan een eigen recht dacht niemand. En: vestigden zich binnen onze etablissementen lieden van andere naties, Inlanders, vreemde oosterlingen, ze werden eenvoudig opgenomen in die Hollandsche maatschappij in zooverre nl. dat men hen kortweg aan onze rechtspraak onderwierp, en door

onze rechters ons recht op hen deed toepassen. Verschil van nationaliteit werd niet in acht genomen: dan alleen in zooverre dat de rechters vaak strenger zijn opgetreden tegen hen die, als onchristen, tegenover de christenen waren minderwaardige lieden. Op merkwaardige wijze wordt dit laatste goedgekeurd nog in een resolutie van den Gouverneur-Generaal ALTING van 17 Juli 1788 waarin wel eenerzijds de juistheid wordt toegegeven van een opmerking van den Raad van Justitie dat een Europeesch soldaat die een zelfde misdrijf had begaan als een Inlander, ten onrechte minder zwaar gestraft was, maar anderzijds werd „geremarqueert" dat het niet altijd mogelijk was „een volkomen evenredigheid te observeeren in 't corrigeeren van Europeanen en inlanders" en wel wegens „de constitutie dezer gewesten alwaar den inlander aan een ten uiterste despotische en slaafsche regeering onderworpen en gewoon is".

Als regel gold echter voor allen destijds de heerschappij van het oud-Hollandsch recht, van de placaten en ordonnanties der Staten van Holland, allereerst van de ordonnanties „op de vordernisse der justitie" en „op de politie" van 1 April 1580, en, waar dit zweeg, primair „de gemeene civile regten, zoo als die in de Vereenigde Nederlanden werden gepractiseert" en subsidiair het z.g. Keizerlijke d. w. z. het Romeinsche recht.

Aldus was reeds door PIETER DE CARPENTIER bepaald bij besluit van 16 Juni 1625 en wel op „serieuse recommandatie der Heeren XVII[en]" en aldus bevestigden het ook de Statuten van Batavia van 1642.

Wel is waar hielden deze Statuten enkele bepalingen

van materieel recht in, maar de eenige daarvan die misschien een specifiek Indischen stempel vertoonen zijn: één omtrent eenige misdrijven tegen de zeden en één gericht tegen een euvel dat zich blijkbaar destijds nog al eens voordeed nl. dat een inwoner van Batavia zonder licentie zich naar het vaderland begaf „ende syne huysvrouwe hier laet". In zoodanig geval werd hij zelf „gedurende de reyse in de boeyens geklonken" en zijn huisvrouw, als deze nl. geconsenteerd had, „zoo lange in vrouwe tuchthuys geconfirmeert ende gehouden tot haer man weder comt ofte overleden sij".

Beide strafbepalingen werpen intusschen een eigenaardig licht op de Indische maatschappij dier dagen.

Voor Inlanders gold dus een voor hen geheel vreemd, voor Europeanen, behoudens de genoemde bepalingen, een vaag omschreven, hoogstens uitsluitend voor Nederlandsche toestanden berekend recht.

Toen in later dagen de bemoeienis van ons bestuur zich ook ging uitstrekken tot de bevolking buiten de steden, werd ten haren aanzien een andere taktiek gevolgd dan te Batavia: men liet die bevolking geheel en al onder de heerschappij van het eigen nationaal recht, al is het waar dat voorzoover mogelijk, door de Compagnie het opleggen van wreede en verminkende straffen werd verboden.

Zoo bleef — ik stip slechts hoofdzaken aan — de rechtspraak over Inlanders ook toen wij tijdens de Regeering van Daendels, onze rechters, de Landraden, met de rechtspraak over hen gingen belasten.

Allengs wijzigde zich echter de praktijk ten aanzien van het op Inlanders toegepast wordende materieel

strafrecht. Hoe meer onze rechtspraak won in omvang, hoe meer zich de bemoeienis ging uitstrekken van onze Europeesche rechters, zien wij alom, ook waar het Inlanders en vreemde oosterlingen geldt, hen bestraffen volgens dezelfde regelen als voor Europeanen gelden, echter zonder dat, behalve ten aanzien van eenige misdrijven, als valsche munt, slavenhandel, zeerooverij enz. waaromtrent voor de geheele bevolking geldende bepalingen bestonden, eenig wettelijk voorschrift daartoe grond gaf of recht.

Voor beide deelen der bevolking was de toestand niettemin allertreurigst. Een geschreven strafrecht, rekening houdende met Indische toestanden, ontbrak geheel en nog in 1839 kon de latere Gouverneur-Generaal Mr. P. J. MIJER in zijn „Bijdrage tot de geschiedenis der codificatie in Nederlandsch-Indië" [1]) schrijven over een verzameling „uit- en inheemsche Codices, Placaten, Publicatien, Statuten, Wetten, Costumen, gebruiken, beschreven regten en adviezen, zooals men zulks bij verschillende oud-Hollandsche criminalisten verhandeld vindt, welke tot eene bepaling van het lijfstraffelijk regt samenloopen en volgens welke de Crimineele Justitie in Nederlandsch-Indië wordt bedeeld".

Wel had men in 1817 van uit Indië zelf het verzoek gedaan aan de Nederlandsche Regeering om dan althans het Crimineel wetboek voor het Koninkrijk Holland in Indië toepasselijk te verklaren, dat, al gaf het dan geen voor Indische behoeften berekend strafrecht, althans een geschreven wet zou zijn die de plaats kon innemen

---

[1]) Tijdsch. voor Ned.-Indië 1839 I p. 221 v.

van het zonderling amalgama dat thans werd toegepast, maar Nederland had gezwegen op dit verzoek, dat dan ook heel vreemd zal hebben geklonken, waar Nederland zelf in 1813 voor goed afscheid van dat wetboek had genomen om het „bij provisie en totdat daaromtrent nader zal zijn voorzien" te vervangen door den Code Pénal.

En toen daarop eenige Indische Juristen die het lot der strafrechtspraak in Indië ter harte ging, zelf aan het werk togen en een eigen Wetboek van Strafrecht voor Indië ontwierpen, toen bereikte dit ontwerp wel de bureaux der Algemeene Secretarie maar slechts om daar een rustige rust te genieten die, behalve door de overbrenging van het archief dier instelling naar Buitenzorg, tot heden nimmer — voorzoover nagegaan kan worden — is gestoord.

Toen in 1848 de Nederlandsche juristen Mr. A. A. DE PINTO en G. VAN DER LINDEN in het 9de deel van Themis hun „overzicht over de nieuwe wetgeving voor Nederlandsch-Indië" openbaar maakten, toen konden zij mededeelen dat wat MIJER geschreven had in 1839, nog ten volle waar was en dat „met andere woorden, ieder crimineele regter er recht (sprak), wat misdaad en straf betreft, meerendeels naar een wetboek, in elke zaak hem door eigen lust en geweten voorgeschreven."

Maar gerechtvaardigd was dan ook wat zij er aan toevoegden, dat „een nieuwe penale wetgeving was een zware schuld van het Moederland aan zijne Kolonie en dat die spoedig, zeer spoedig worde afgedaan niet te sterk hen die het in de hand hebben, op het hart kon worden gedrukt."

Ik ga voorbij al wat in de eerstvolgende jaren is geschied, vermeld alleen dit: de Regeering werd wakker,

aan maatregelen om een beter recht te krijgen was geen gebrek, er werd zelfs gestreefd naar iets zeer goeds tot men beseffen ging dat ook hier le mieux était l'ennemi du bien; ten slotte werd ter voldoening aan een opdracht „om in afwachting van het tot stand komen van een nationaal Nederlandsch strafwetboek de kolonie voorloopig te stellen in het bezit van het in Nederland thans nog geldende strafrecht, voor zooveel noodig in overeenstemming gebracht met de eigenaardige behoeften van Indië", een ontwerp verkregen van een Wetboek van Strafrecht voor Europeanen, dat in 1866 werd vastgesteld en niets anders was dan een vrij gevolgden Code Penal, zij het dan ook dat er eenige verbeteringen in waren aangebracht, die, hoe goed overigens ook, geen speciaal voor Indië berekend karakter droegen en die ik thans dus geheel onbesproken laat.

Nog zou het zes jaren duren voor dit wetboek voor Europeanen werd opgevolgd door een wetboek voor Inlanders dat, ontworpen door den bekenden Mr. T. H. DER KINDEREN, eerst bij Gouvernements Besluit van 6 Mei 1872 n°. 51 werd vastgesteld en waarin ook nu slechts gedacht was aan een gewijzigde toepassing van den Code Pénal. De opdracht toch tevoren aan DER KINDERENS voorganger Mr. LAST gegeven bij besluit van 1 Juli 1868 n°. 13, hield enkel in te maken van een ontwerp voor een toepasselijk verklaring van het wetboek voor Europeanen slechts met die wijzigingen, die met 't oog op den bijzonderen toestand van den Inlander dringend noodig waren.

Toch mag aan DER KINDEREN de lof niet worden onthouden dat hij binnen de enge grenzen dier opdracht

alles gedaan heeft wat hij dacht te mogen doen. Het wetboek van strafrecht voor Inlanders van 1873 draagt, reeds veel meer dan zijn voorganger en voorbeeld, een specifiek Indisch karakter; men denke aan de bijzondere uitwerking van het misdrijf van knevelarij, waarbij nu nu ook strafbaar gesteld werden bijzondere vormen van dat misdrijf, waaraan Inlandsche ambtenaren zich schuldig kunnen maken, de voorziening tegen knoeierijen bij verkiezingen van dessahoofden enz., de andere bestraffing, in onderscheiding met die in het Europeesch wetboek, bedreigd tegen misdrijven tegen de zeden, de onderscheiding gemaakt tusschen lichten en zwaren diefstal enz.

Waar DER KINDEREN's naam genoemd wordt, mag voorts niet verzuimd worden melding te maken van de overeenkomstig zijne ontwerpen tot stand gekomen Algemeene politiestrafreglementen voor Europeanen en Inlanders die in bijna elk nummer de sporen dragen met kennis van Indische toestanden te zijn vervaardigd en daarop te zijn berekend. Ik mag die reglementen hier noemen omdat ze, zooals bij de latere wetgeving is erkend, inderdaad deel uitmaken van het algemeen materieel strafrecht.

Intusschen ondanks dit alles was het nieuwe strafrecht voor Inlanders in grond en wezen Fransch recht evenals dat voor Europeanen en niet geheel onverdiend is de vergelijking eens door Mr. M. C. PIEPERS [1]) gemaakt tusschen het aldus eerst tot Nederlandsch en daarna tot Indisch vermaakte Fransche recht, met een kleeding-

---

[1]) Indisch Weekblad no 1290.

stuk dat, na eerst door den vader te zijn gedragen, daarna op den oudsten en vervolgens wat opgelapt, op den tweeden zoon overgaat.

Er is hier al dadelijk één punt dat bijzondere opmerking verdient, dit nl. dat de wetgever destijds zich nooit opzettelijk rekenschap heeft gegeven van de beteekenis daarvan dat hij een strafrecht, berustende op zuiver Europeesche strafrechtsbeginselen, ging toepassen, niet enkel op Europeanen, maar ook op Inlanders [1]). Men deed dit alsof het vanzelf sprak, en te meer verwondering moet dit wekken omdat artikel 25 der Algemeene Bepalingen van 1847, dat niet volkomen vervallen was door artikel 75 van het Regeeringsreglement, uitdrukkelijk de kracht der Inlandsche strafwetten handhaafde behalve daar waar het Europeesch recht op Inlanders was toepasselijk verklaard en van zoodanige toepasselijkverklaring was geen sprake.

Wel hebben in 1902 de ontwerpers van een nieuw Inlandsch strafwetboek uitdrukkelijk deze vraag onder de oogen gezien, die ook tevoren en later in een paar uitnemende academische proefschriften [2]) is aangeroerd, maar de redenen die aldaar werden aangevoerd voor handhaving van het door den wetgever reeds ingenomen standpunt waren van bloot praktischen aard en ik acht temeer grond aanwezig voor een korte principieele be-

---

1) Enkel heeft DER KINDEREN betoogd dat invoering van een gewijzigd Europeanenrecht gerechtvaardigd was door de overweging dat dit praktisch reeds zonder tegenstand werd toegepast, maar een principieele bespreking vinden wij ook bij hem niet.

2) Van Mr. H. H. VAN DEN BERG, Amsterdam 1901 en Mr. J. W. G. KRUSEMAN, Leiden 1902.

spreking omdat nu en dan, in en buiten 's Lands vergaderzaal, stemmen opgaan die op toepassing van enkele Inlandsche rechtsbegrippen schijnen aan te dringen. Wat ik doen ga is dus allerminst „enfoncer une porte ouverte".

Wat mij betreft verdedig ook ik de toepassing in Indië zoo op Europeanen als op Inlanders van een strafrecht, rustende op den grondslag door de moderne Europeesche strafrechtswetenschap als de juiste aangenomen en ik doe dat, niettegenstaande ik, gelijk wellicht aan belangstellenden onder U bekend is, behoor onder hen die op ander gebied, dat n.l. van het privaatrecht voor de Inlanders in Nederlandsch-Indië, met volle overtuiging voorstaan codificatie, voor zoover het daarvoor vatbaar is, en dus handhaving, van het recht dat — gelukkige vinding — door den hoogleeraar VAN VOLLENHOVEN bestempeld is met den naam van adatrecht.

Hieruit vloeit dus voort dat het noodzakelijk is eene korte beschouwing te wijden aan het verschil in roeping van den wetgever voor Nederlandsch-Indië, waar hij heeft te regelen eenerzijds het privaatrecht, anderzijds het strafrecht voor Inlanders.

Waar ik dat doen ga, daar moet ik mij binnen enge grenzen beperken en met slechts enkele woorden het privaatrecht bespreken, hoe gaarne ik ook hierover uitvoerig zou willen zijn.

Want de verleiding is sterk voor mij, die op dit gebied bepaalde denkbeelden heb verdedigd en aan die denkbeelden een begin van uitvoering heb mogen geven, om in een uitvoerige uiteenzetting en verdediging daarvan te treden; die verleiding is te sterker daarom omdat

mij te voren vooral de tijd ontbroken heeft om mij uit te spreken.

Maar ik gevoel het: ik mag niet aldus van deze gelegenheid misbruik maken, deze oratie niet maken tot eene oratio pro domo.

En dan ook: de strijd in en buiten het parlement gevoerd vóór de tot standkoming van het nieuwe artikel 75 van het Regeeringsreglement ligt nog te versch in het geheugen van wie belang hebben gesteld in de regeling van het recht voor Indië, dan dat het noodig zou zijn de verschillende zienswijzen die daarbij verdedigd zijn weder in herinnering te brengen en al hetgeen pro en contra die zienswijzen is aangevoerd.

Ik volsta er dus mede uiting te geven aan het gevoel van vreugde daarover dat — hoezeer niet alles verkregen is wat met mij velen voor Indië zouden wenschen — toch ondubbelzinnig in het nieuwe artikel der Indische grondwet beginselen zijn neergeschreven die, goed uitgevoerd, aan Indies bevolking een geschreven privaatrecht zullen kunnen geven overeenkomende met hare behoefte.

Daar zal komen, volgens het gebod van dat nieuwe artikel, een codificatie van privaatrecht niet enkel meer voor Europeanen maar ook voor de niet Europeanen en voldaan zal aldus worden aan wat de Britsch-Indische staatsman MACAULEY terecht als eerste vereischte heeft gesteld: zekerheid van recht.

Die codificatie zal voor elke bevolkingsklasse haar grondslag moeten vinden in de door haar gevoelde rechtsbehoefte: voor Europeanen dus zal ze overeenkomen met het in Nederland geldend privaatreeht met die wijzigingen

welke wegens de bijzondere toestanden in Nederlandsch-Indië noodig zijn; voor Inlanders en vreemde oosterlingen echter zal een andere gedragslijn gelden. Wel is waar zal ook voor hen de wetgeving kunnen bestaan in toepasselijk verklaring van de voor Europeanen geldende bepalingen, en het spreekt bijna vanzelf dat die toepasselijkverklaring een gewijzigde zal mogen zijn, maar slechts daar zal dat mogen geschieden, waar de maatschappelijke behoeften dit eischen; waar dit niet het geval is zal het gewoonterecht moeten worden gevolgd. Ik weet het: die woorden „maatschappelijke behoeften" zijn voor verschillende uitlegging vatbaar en allicht kan de opvatting omtrent den aard dier behoeften verschillend zijn naar mate men zich stelt op een Europeesch standpunt dan wel op dat der bevolking om wier belang het gaat, maar getwijfeld behoeft niet te worden of de wetgever zal begrijpen dat maatschappelijke behoefte in deze is behoefte van het volk en dus slechts daar Europeanenrecht zal toepassen waar de rechtsbehoefte der bevolking dit gebiedend eischt.

Zoo is dus inderdaad tot erkenning gekomen het beginsel: codificatie van privaatrecht niet van boven af met het Europeesch recht als uitgangspunt alsof dit het eenige, voor alle volken meest juiste zou zijn, maar van beneden af, het uitgangspunt zoekende in bestaande toestanden en rechtsverhoudingen, de norm vindende in de rechtsovertuiging en in de rechtsbehoefte van het volk. Dit beginsel is het juiste: de wetgever mag nooit vergeten dat de privaatrechtelijke verhoudingen, die tusschen de individuen onderling, alleen geregeld kunnen

en mogen worden overeenkomstig hetgeen zij recht achten; dat geen privaatrecht bestaanbaar is dan dat gegroeid is met het volk en op elk standpunt overeenkomt met zijn rechtsontwikkeling; dat alleen een wetgeving die dit alles in het oog houdt, kan voldoen aan den eisch die reeds de Romeinen stelden als een der iuris praecepta: „suum cuique tribuendum".

De gedachte die in deze woorden ligt opgesloten blijve het maxime voor den wetgever op privaatrechtelijk gebied. En hoe kan het ook anders? Zou anders te handelen niet volkomen nutteloos en vruchteloos zijn? Heeft op elk ander gebied van het recht de Staat zelf de macht in handen, kan hij dwingend optreden en dus aan zijn wil de uitvoering geven die hij wenscht, niet alzoo waar het geldt het privaatrecht. Hij kan regelen maken naar hij wil ook hier, ongetwijfeld, maar Hij kan en mag op het terrein, waar de idee der vrijheid van de individuen moet voorzitten, nimmer dwingen dat men zijn wil ook zal toepassen in het leven, zelfs niet dat men recht zal gaan vragen bij zijn rechter. En, waar hij 't mocht willen bestaan een privaatrecht in het leven te roepen, dat streed of, zwakker uitgedrukt zelfs, niet overeenstemde met het rechtsgevoel en de rechtsbehoefte der natie, daar zou eenvoudig verkregen worden een toestand waarin de wet zich afscheidde van het recht, waarin bij het volk een rechtsleven zou ontstaan buiten en afgescheiden van de wet en van den rechter; daar zou de tegenstelling ontstaan die BESELER reeds zoo juist heeft geteekend als eene tusschen juristenrecht en volksrecht. En laat ik dit er bijvoegen, geen ongelukkiger toestand voor een volk dan waar die

tegenstelling bestaan zou, waar voor het volk onbereikbaar zou zijn wat het noodig heeft: recht te kunnen verkrijgen in zijn rechtsstrijd, waar men vruchteloos bij een rechter zou aankloppen, wetende daar nooit te kunnen vinden waaraan men behoefte heeft en waar dus allengs zou verdwijnen wat het plechtanker is voor elke menschenmaatschappij: de rechtszekerheid.

Maar hoe anders staat het geschapen waar de wetgever zich wijdt aan het strafrecht, hoe anders is het standpunt waarop daarbij de Staat zich stellen mag en moet!

Stellen mag, want ik zeide het reeds, hier heeft hij de macht om aan zijn wil uitvoering te geven in zijn vollen omvang.

Maar ook stellen moet, krachtens Zijn wezen, Zijn roeping. De Staat, waar hij regelend optreedt op het gebied van het strafrecht, handelt als handhaver der rechtsorde en Hij kan daarbij niet gehoorzamen aan een anderen wil dan zijn eigene, geen ander beginsel als het ware aannemen dan hetwelk zijn eigendom is geworden na eeuwen van denken. „Men heeft te doen", schreef mijn leermeester, de hoogleeraar VAN HAMEL, eenige jaren geleden, „met het dwingende, onverbiddelijke publiekrecht en men gevoelt dat het onmogelijk is, voor wie aan de beschavende kracht van het publiekrecht gelooft, om die beschaving te onthouden waar hij zijn heerschersvoet heeft gezet, dat het onzedelijk, dat het onrecht zou zijn. Het strafrecht voor publiekrecht te houden is niet iets conventioneels; de geschiedenis der beschaving heeft voldoende bewezen dat die

opvatting de natuurlijke vrucht der beschaving is." [1])

Een moderne Staat, geroepen om zijn gezag te doen gelden waar tot nu toe de bestraffing van den misdadiger privaatzaak was, kan om een voorbeeld te noemen, in deze niet lijdelijk toegeven aan de wellicht nog heerschende rechtsopvatting en zijn beginsel van de publieke wraak laten varen. En — schijnt dit voorbeeld ten aanzien van Indië overdreven, waar toch reeds lang de idee der private wraak grootendeels als heerschend beginsel verlaten was, — minder overdreven blijkt dit als men denkt aan de sporen die de heerschappij nog had nagelaten in het Inlandsch strafrecht, vóór wij ons rechtswezen invoerden, welke sporen nog overal te vinden zijn waar nog niet wordt recht gesproken in naam der Koningin.

Is niet uit Dr. JONKERS verdienstelijk proefschrift „Over Javaansch Strafrecht" [2]) gebleken dat nog in 1847 in de Vorstenlanden op Java zelfs moord en mishandeling niet anders dan op klachte konden worden vervolgd? Zonder twijfel moet dit als een overblijfsel van het oude wraakrecht worden beschouwd. Dat bij de Dajaks en bij andere volkstammen als de Karo-Bataks waar onze rechtspraak nog niet is ingevoerd het beginsel van bloedwraak, dus van private wraak, nog geldt in gevallen van overspel en diefstal, wanneer de dader inflagranti wordt betrapt is door WILKEN uitvoerig aangetoond in zijn werk „Het strafrecht bij de volken van het Maleische ras." En men herinnert zich zeker hoe DER KINDE-

---

[1]) „Het Nederlandsch en Nederlandsch-Indisch Strafrecht" in de Indische Gids van 1882 II p. 195 v.

[2]) Amsterdam 1885.

REN nog in 1874 bij de invoering van het nieuwe rechtswezen ter Sumatra's Westkust, waar al lange jaren de rechtspraak in strafzaken door onze ambtenaren was geleid, maar waar niettemin, als overblijfsel van nationaal strafrecht nog de bangoen, de bloedprijs, werd geheven als afkoopprijs der private wraak in geval van moord of doodslag, hij zedelijk gedwongen werd een concessie aan de volksopvattingen te doen en bepalen moest dat ingeval van moord, doodslag, mishandeling enz. de benadeelde partij zich in het strafgeding kon voegen tot het vorderen eener schadevergoeding van ten hoogste *f* 800 (het bedrag der vroegere bangoen), terwijl berust werd in den eisch der hoofden dat men ook voortaan die schadevergoeding b a n g o e n zou mogen noemen [1]).

Ik ga verder. Een moderne Staat die bij de keuze van strafstelsel zich heeft leeren stellen op dit standpunt dat de straf moet strekken om af te schrikken van het kwade maar tevens beantwoorden moet aan het humaniteitsprincipe dat ze zoo veel mogelijk ook strekke tot verbetering van den misdadiger, kan onmogelijk eerbiedigen een strafrecht dat op het zuivere vergeldingsprincipe berust en zijn hoogste openbaring vindt in een reeks pijnigende en verminkende straffen; dat het eigen strafrecht, waar de bevolking 't nog „geniet", zulke straffen kent staat vast, ook echter dat bij elke regeling van onze Regeering uitgaande de toepassing dier straffen verboden wordt.

Ik herinner mij hier een voorbeeld uit eigen praktijk dat ten bewijze kan strekken hoe sterk de vergeldings-

---

[1]) Zie Mr. T. H. DER KINDEREN „De algemeene verordeningen tot regeling van het rechtswezen in het Gouvernement Sumatra's Westkust" II p. 130.

idee nog kan voortleven bij het volk. In een streek waar de bevolking en niet ten onrechte voor beschaafd doorgaat en uit Christenen bestaat stond een man terecht voor doodslag pur et simple. Natuurlijk was er dus zelfs wettelijk geen recht om de doodstraf uit te spreken maar zelfs waren er redenen die den Landraad aanleiding gaven een betrekkelijk lichte vrijheidstraf op te leggen. De behandeling der zaak genoot de grootst mogelijke belangstelling: nagenoeg de geheele negorij was opgekomen als toehoorders. En toen zag men na de uitspraak het wel zeer ongewone schouwspel dat, nadat de toehoorders een poos samen hadden overlegd, een deputatie de zittingzaal binnenkwam en, wel is waar met de vormelijkheid die een inlander slechts zelden verlaat, maar niettemin zeer beslist, verzocht dat de Landraad de zaak nog eens zou overleggen. „Er had bloed gevloeid — zoo was de hoofdinhoud van haar betoog — en bloed moest er weder vloeien": diep teleurgesteld was men er over dat deze schuldige niet ter dood was veroordeeld.

Een Staat die in eigen land geleerd heeft rekening te houden met de moderne opvattingen omtrent strafrechtelijke verantwoordelijkheid, kan verder niet berusten in de handhaving waar hij zijn gezag uitoefent, van een strafrecht dat enkel naar het gevolg de feiten afmeet, een onderscheid bijv. tusschen moord en culposen doodslag niet ziet, met den strafbaren wil geen rekening houdt, poging dientengevolge straffeloos laat enz.

Bij alle adatstrafrechten, behalve misschien bij het Palembangsche, is dit toch het geval. En men denkt hier zeker aan die rechtbank van omgang op Java die, toen twee beklaagden samen er op uit waren gegaan

om een ander te vermoorden, slechts een hunner, wiens schot doel getroffen had, veroordeelde en den ander, die wel geschoten, doch gemist had, vrijspraken. Toen, zooals de Gelder vertelt, den inlandschen leden het zonderlinge van die beslissing werd voorgehouden, vroegen zij „aan wien de vogel behoorde, wanneer twee jagers samen op jacht gingen, doch het schot van een hunner miste."

En, ik ga verder, een Staat die geleerd heeft uit te gaan van het beginsel dat geen straf bestaan kan waar geen schuld is en dus slechts de verantwoordelijkheid aanneemt voor eigen daden, niet ook voor de daden van anderen, kan niet, naar mijne overtuiging, een strafrecht gaan toepassen dat berust op de idee der aansprakelijkheid van velen voor één d. w. z. op het solidariteitsstelsel, de Maleische adat tanggoeng-menanggoeng en — voeg ik er bij — mag zelfs geen genoegen nemen met maatregelen, zooals ze in Ned. Indië wel eens voorkomen [1]), die wel is waar niet uit beginsel maar om redenen van praktijk van een aansprakelijkstelling van velen het uitvloeisel schijnen te zijn.

Het klinkt vreemd wellicht voor westersche ooren te hooren spreken over een zoo diepgaand verschil — en waar ik slechts hoofdpunten aanroerde zou ik, was mij meer tijd gegeven dan waarover ik thans beschikken kan, deze belangrijk kunnen uitbreiden — tusschen de

---

[1]) Men vergelijke hetgeen in de door de mindere Welvaartscommissie geredigeerde samentrekking van de afdeelingsverslagen over de uitkomsten der onderzoekingen naar het recht en de politie in de Residentie Bezoeki op blz. 15 e. v. is vermeld omtrent de maatregelen door den Resident van ons gewest genomen ter voorkoming van rietbranden.

rechtsideeën van den Staat en die van het volk, waar van zulk een strijd in westersche landen bijna geen sprake meer kan zijn — in Europa toch ontdekt men hoogstens heden ten dage nog verschil tusschen de toepassing van een humaniteitsprincipe eenerzijds en een wraakgevoel bij de onontwikkelden anderzijds, als onlangs nog bij het verleenen van gratie aan den kindermoordenaar Soleilland — maar vreemd allerminst is deze tegenstelling waar wij spreken eenerzijds over Nederland, de moderne koloniale mogendheid, en een land als Indië, bewoond door volken die, werd hun de vrije hand gegeven, ongetwijfeld gansch andere beginselen zouden toepassen dan Nederland huldigen kan.

Zoo ben ik het dus geheel eens met de meening van Sir John Strackey, waar deze in zijn bekend werk „India; Its administration and progress" de invoering der Indian Penal Code van 1860, een geheel op Europeesche rechtsbeginselen berustend strafwetboek verdedigt o. m. met deze woorden „dat de Europeesche Regeering in het oosten de vertegenwoordigster is van de beschaving die oorlog voert tegen de barbaarschheid", ook al zou het laatste woord wellicht te scherp een tegenstelling teekenen.

Toch, al verdedig ik hier de handhaving van eenheid in grondbeginsel tusschen het strafrecht van Nederland eener- en van Indië anderzijds, eenheid in uitgangspunt, de wetgever moet bij de toepassing dier beginselen, wil hij groote botsing vermijden, rekening houden met de daaraan wellicht tegenovergestelde ideeën der bevolking. Ook Van Hamel wees in zijn opstel dat ik zooeven aanhaalde, op de moeilijkheid om

van een Europeesch standpunt uit strafrecht te schrijven voor een op gansch anderen bodem staande Indische maatschappij.

En hier noem ik een reden, waarom wel het meest zich het verschil moet openbaren tusschen Nederlandsch en Indisch strafrecht, en waarom dientengevolge ook de strafrechtswetenschap in Indië geheel eigen banen moet bewandelen.

Wees ik zoo straks op een verschil in beginsel waar het geldt het privaatrecht eenerzijds, het strafrecfit anderzijds, thans wijs ik het terrein aan waarop die beide elkander weder nauw raken, waarop beider uit verschillend punt begonnen wegen elkander kruisen: beider wegen toch komen samen midden in het leven van het volk; en een strafrecht dat geen rekening hield met de behoeften en denkbeelden der justitiabelen zou reeds daarom veroordeeld zijn. Het strafrecht is, om weder met Van Hamel te spreken, „een laatste verdedigingsmiddel der rechtsidee en er moet bovenal zeer voorzichtig mee omgegaan worden, wanneer de wetgever staat tegenover begrippen van familieband, huwelijksband, godsdienstig geloof, die subjectiever zijn en ook gerust mogen zijn dan de meeste andere."

De aanmerking nu, terecht op de wetboeken van 1866 en 1872 gemaakt is dat deze op dit alles niet voldoende letten en zelfs nagenoeg geen rekening hielden met de bijzondere maatschappelijke toestanden in Indië.

Toch is de invoering dier wetboeken voor Indië van groote beteekenis geweest, natuurlijk vooral omdat nu voor het eerst zekerheid van recht werd gegeven,

maar verder ook daarom, omdat als 't ware van stonde aan bij de rechtsbeoefenaars de zin voor wetenschappelijk onderzoek ontwaakte, die zich de verbetering dier wetboeken als einddoel stelde, want. nu het eigen recht was geboren, nu ontstond er ook liefde voor de volmaking, de goede werking van dit recht.

Lang duurde het niet of Mr. W. DE GELDER gaf zijn werk „Het strafrecht in Ned. Indië" uit dat voor dien tijd een standaardwerk kon genoemd worden; dankbaar moet erkend worden dat hij daarmede den grondslag legde voor verdere beoefening. Zijn verdienste is toch vooral bij elk leerstuk en bij elk bijzonder misdrijf de aandacht te hebben gevestigd op de bijzondere opvattingen bij de Inlanders voorkomende en op de bijzondere maatschappelijke toestanden, waarop de strafwet moet worden toegepast.

Mr. C. W. MARGADANT gaf later zijn „Verklaring van de Nederlandsch-Indische strafwetboeken" uit en, evenals reeds DE GELDER had gedaan toonde hij aan de breede kloof die er bestaat tusschen het geschreven recht en de toestanden waarop het moet worden toegepast.

Ook kleinere geschriften bleven niet achter.

Naast het reeds in 1871 verschenen opstel van Mr. C. P. K. WINCKEL over het ontwerp strafwetboek voor Inlanders en daarmede gelijk gestelden [1]) mag ik hier uit later jaren noemen VAN DER AAS Inleiding op het eerste boek van het Wetboek van Strafrecht van In-

---

[1]) Tijdschrift van Ned. Indië 1871 II p. I. v.

landers [1]), het belangrijke opstel van VAN HOËVELL getiteld „de Indische strafwetgever moet rekening houden met bestaande toestanden" [2]) de opstellen van Mr. M. C. PIEPERS over „de onvolledigheid der Indische strafwetten" [3]) en „over eenige misdadige handelingen die bij de samenstelling van een nieuw Strafwetboek van Europeanen en met hen gelijk gestelden in Nederlandsch-Indie voorziening behoeven" [4]) om slechts eenige te noemen wier opgave met andere zou kunnen worden aangevuld. Van groot belang ook is het derde deel van het werk van Mr. W. A. P. F. L. WINCKEL over de rechtspleging van Inlanders en met hen gelijkgestelden.

Al die schrijvers werkten mede om het Nederlandsch-Indisch strafrecht beter te leeren kennen ook om zijn gebreken meer aan den dag te leggen.

Ook door den invloed der rechtspraak kwamen gebreken aan het licht die reeds tot verbetering aanleiding gaven. Ik mag hier wijzen op de invoeging in het wetboek van Strafrecht voor Inlanders van het bekende artikel 328a, waarin tot bijzondere vorm van oplichting gestempeld werd het in Indië zoo usantiëele feit dat een werknemer zich opzettelijk voorschot doet afgeven op te verdienen loon om daarmede te verdwijnen — een artikel waarvan ik hier noch de geschiedenis, noch ook de gebreken mag vermelden en de juiste aanmerkingen waartoe het reeds aanleiding heeft gegeven. [5])

---

[1]) „Recht in Nederlandsch-Indië XXV p. 243 v.

[2]) Indische Gids 1881 II p. 882 v.

[3]) Ibidem 1885 II p. 1625. v.

[4]) Ibidem 1888 I p. 776. v. Zie ook „Indisch Weekbl. v. h. Recht" n°. 1290 en elders.

[5]) Zie hierover het opstel van Mr. G. A. VAN HAMEL Ind. Gids 1881,

En ik wijs verder op de invoeging der niet minder bekende artikelen 31a en 31b van het Inlandsch Strafwetboek, strafbedreigende tegen het z. g. losgeld misdrijf de wang teboesan, een specifiek Inlandsch delict dat door den wetgever van 1872 geheel over 't hoofd was gezien, dat lange jaren door de rechtspraak als een bijzondere vorm van heling was gestraft tot het Hooggerechtshof als revisierechter hieraan een einde maakte en ontslag van rechtsvervolging uitsprak wat onmiddelijk aanleiding gaf tot een kreet om aanvulling der strafwet. Onder meer herinner ik aan PIEPERS bovengemelde artikelen en aan Mr. W. F. HAASES opstel hierover in Wet en Adat [1]) en aan de belangrijke kritiek over de reeds tot stand gekomen artikelen geleverd door wijlen Mr. W. PH. SCHEUER. [2])

Ik mag niet langer voortgaan op dezen weg van het noemen van namen en titels en meen dan ook met het gezegde te kunnen volstaan waar ik aantoonen wilde de juistheid van het geen ik zooeven aanvoerde dat, sedert Indië in het bezit is geraakt van eigen strafwetboeken, de wetenschap zich daar te lande al spoedig en in ruime mate heeft toegelegd op de bestudeering van het eigen recht en er naar streeft zich een eigen weg te banen.

Die werken geholpen door de lessen der praktijk welke haar weerspiegeling vonden in de jurisprudentie hadden dan ook tengevolge dat toen andermaal een

---

II p. 529. v. en zijn lezing in het Ind. Gen. 1892. Handelingen p. 56, voorts o. m. het proefschrift van Mr. C. H. VAN DELDEN Leiden 1895.

[1]) Band III p. 63. v.

[2]) Recht in N. I. LXXIII. p. 85. v.

staatscommissie werd ingesteld om een herziening van Indisch strafrecht te ontwerpen, zij den bodem meer bereid vond, beter slagen kon dientengevolge in haren wensch om het nieuwe strafwetboek van Europeanen te doen beantwoorden aan de door specifiek Indische toestanden gestelde eischen en het wetboek, hetwelk, nadat in Indië met vrucht het ontwerp was onderzocht en beoordeeld, in 1898 werd vastgesteld, voldoet dan ook reeds in hooge mate aan dien eisch.

Zoo werd, om een voorbeeld te noemen, bij de regeling van noodweer, om redenen speciaal voor Indië geldend, het recht der straffelooze zelfverdediging ver uitgebreid buiten de grenzen in het Nederlandsch recht daaraan gegeven nl. straffeloosheid verzekerd niet enkel aan hem die tegen oogenblikkelijke, maar ook aan hem die tegen onmiddelijk dreigende aanranding heeft gereageerd; zoo werd als een bijzondere typisch Indische vorm van knevelarij een nieuw misdrijf geformuleerd dat van misbruik van aanzien, in het Nederlandsch recht onbekend om de Inlandsche bevolking te beschermen tegen wederrechtelijke handelingen, door Europeanen, misbruik makende van hun hoogere positie, tegen hen gepleegd; werd het karakter der strafbare opruiing belangrijk uitgebreid, en werden meer andere verbeteringen, vergeleken met het Nederlandsch strafrecht aangebracht welke door andere toestanden in Indië werd geeischt.

Maar het spreekt bijna vanzelf dat er meer aanleiding tot het aanbrengen van specifiek Indische karaktertrekken zou bestaan, waar het strafrecht voor Inlanders zou worden geregeld.

Zonder twijfel toch kent ook de Europeesche maatschappij in Indië bijzondere karaktertrekken vergeleken met die in Nederland, daar zij verscnillende groepen van personen omvat die in de Nederlandsche niet worden aangetroffen, maar veel grooter in het verschil waar men de Inlandsche maatschappij in oogenschouw neemt.

En zoo is het dan ook te begrijpen dat het spoedig na 1898 tot stand gekomen ontwerp van een wetboek van strafrecht voor Inlanders meer dan dat voor Europeanen een bijzonder karakter moest vertoonen. Ik wijs op de nieuwe redactie gegeven aan het bijzondere oplichtingsmisdrijf, tot nu toe omschreven in het bovengemelde artikel 328*a*, waardoor een hoofdbezwaar tegen het oude artikel n. l. dat om straf te kunnen uitspreken, het bedriegelijke oogmerk reeds tijdens het vragen van voorschot moest bestaan, is vervallen; op de strafbaarstelling van verkrachting in kinderhuwelijk d. w. z. het hebben van echtelijken omgang met een nog niet huwbare, zij het ook reeds gehuwde vrouw; op de bijzondere zorg door den ontwerper gewijd aan het misdrijf van schaking, waarbij meer dan vroeger rekening is gehouden met de omstandigheid dat schaking ook in anderen dan misdadigen vorm denkbaar is enz.

Ik teekende hier slechts enkele punten aan maar meen voldoende gezegd te hebben voòr mijn doel dat slechts is aan te toonen dat vooral het aanstaande positieve strafrecht voor Indië tal punten van verschil zal vertoonen met het Nederlandsche zoodat althans voortaan zal kunnen gesproken worden van een zelfstandig Indisch strafrecht. En dit ontwikkelingsproces van het eigen Indische strafrecht heeft bij lange na in de reeds

tot stand gekomen producten van wetgevenden arbeid zijn hoogtepunt niet bereikt. Reeds thans zijn onvolkomenheden daarin aangewezen, is terecht meermalen gewezen op feiten waarin ook deze nieuwe wetboeken nog niet voorzien. Nog onlangs, bij het zeer belangwekkend onderzoek voor de commissie van de mindere welvaart ingesteld, is de vinger gelegd op gebreken in de bestaande en ontworpen strafwetgeving, hoe bijv. nog niet is voorzien tegen het toch zoozeer algemeene feit van het geven van onderricht in verschillende elmoes, zooals de elmoe patangan, het aangeven van den dag geschikt voor het plegen van misdrijf, de elmoe paliasen n.l. de kunst om alle gevaren te ontwijken, welke feiten ook m.i. als een bijzondere vorm van deelneming behooren te worden strafbaar gesteld. Zoo is er op gewezen dat de geldende en ontworpen strafbepalingen niet voorzien tegen het feit dat de een of andere fanaticus, bijv. in een gesloten particuliere woning, eenige geloofsgenooten opruit tegen het Gouvernement. Zoo werd betwijfeld of niet reeds buiten veroordeeling zou moeten blijven een Inlander die zich had uitgegeven voor wonderdokter en van den daardoor verkregen invloed had gebruik gemaakt om de bevolking op te zetten tegen het bestuur, o.m. door herhaaldelijk in besloten gezelschap te verkondigen dat men gedurende vijf bijzondere dagen straffeloos Europeanen zou kunnen dooden [1]).

Te voorzien is dan ook dat, indien de thans bestaande uni-

[1]) Zie samentrekking der afdeelingsverslagen over de uitkomsten der onderzoekingen, van de Mindere Welvaartscommissie, naar het recht en de politie in de residente Bezoeki p. 40.

ficatieplannen inderdaad mochten leiden tot een nieuw ontwerp, ook daarin reeds weer verbeteringen zullen worden opgenomen; het onderzoek der Indische Maatschappij en van de bijzondere daarin heerschende toestanden staat niet stil, meer en meer belang wordt gesteld in het opsporen van mistanden daarin en de vraag gesteld of en in hoeverre de strafwet repressief daartegen kan optreden.

Volledigheidshalve moet ik hier nog eenige mededeeling doen over wat in de allerlaatste jaren in Indië zelf reeds is gedaan tot verbetering van de toepassing der straffen voor Inlanders.

Als hoofdstraf kent het geldend recht voor Inlanders den dwangarbeid in en buiten den ketting voor zoover misdrijven betreft, de tenarbeidstelling aan de publieke werken voor den kost zonder loon voor zoover betreft overtredingen, beide geschoeid nog op de leest van de straf van kettingslag, reeds bestaande in de tijden van Oost-Indische Compagnie, straffen echter die, gelijk ze tot voor korten tijd algemeen en nu nog grootendeels, worden toegepast nagenoeg in elk opzicht niet voldoen aan de eischen aan welke een goed strafstelsel moet beantwoorden.

Ik denk hier niet in de eerste plaats aan de bezwaren bestaande tegen gemeenschappelijk ondergaan worden der straf, waartegen enkel gewaakt zou kunnen worden door invoering van een voor Inlanders absoluut ondeugdelijke cellulaire opsluiting, maar wel daaraan dat de straf noch eenigszins strekte tot afschrikking noch ook eenig element bevatte dat tot verbetering van den misdadiger werkzaam kon zijn.

Wel is waar werden de zwaarste misdadigers naar de kolenmijnen ter Sumatra's Westkust gezondeu en gaf deze uitvoering aan den dwangarbeid eenigermate een afschrikkend karakter, maar op de duizenden dwangarbeiders was het aantal daarheen gezondenen slechts een betrekkelijk klein percentage en dan nog ga ik thans de nadeelen voorbij die uit anderen hoofde deze tewerkstelling aankleven.

In 1871 ontwierp wel Mr. T. H. DER KINDEREN een geheel nieuwe regeling van den dwangarbeid, die in menig opzicht verbetering zou hebben gebracht maar om redenen die thans niet ter zake doen heeft de Regeering van de uitvoering daarvan moeten afzien.

Eerst sedert 1904 wordt thans op andere wijze de hand geslagen aan verbetering, niet van het strafstelsel zelf, maar van de straf voor dwangarbeid in het bijzonder.

Een nota van den toenmaligen resident van Pekalongan H. W. STEINMETZ, thans voorzitter der mindere welvaartcommissie, gaf aanleiding tot het onttrekken van de woonerven van Gouvernementsambtenaren van de aldaar zonder ernstigen arbeid den dag doorbrengende tientallen dwangarbeiders. Tewerkstelling dier aldus vrijkomende dwangarbeiders op meer bevredigende wijze volgde. Voortaan zullen zij alleen nog bij groote werken van politiek of economisch belang worden geplaatst; daarnaast is begonnen met concentreering van groote getallen dwangarbeiders in enkele der grootste strafinrichtingen en met de oprichting daarin van werkplaatsen voor ambachten van allerlei aard, een wijze van tewerkstelling, waardoor verkregen wordt dat de straf

door harden arbeid inderdaad als leed wordt gevoeld en dat tevens de gestraften, die op deze wijze een ambacht kunnen aanleeren, economisch sterker worden.

Nog staat deze hervorming in haar begin maar de onttrekking van dwangarbeiders ook aan onbewoonde erven, de inrichting van gewestelijke centrale gevangenissen, de oprichting van Gouvernements landbouwondernemingen (als reeds in begin een aanwezig is in de met dwangarbeiders als werkkracht gedreven karetcultuur op Noesa Kembangan) en meer andere vraagstukken zijn aan de orde. Voor tenarbeidgestelden is in overweging het denkbeeld hen als regel alleen overdag te werk te stellen met vrijlating des nachts, ten einde aldus te ontkomen aan de verplichting van opsluiting, 's nachts, van daders van lichte vergrijpen met zware misdadigers in één inrichting. Dit alles zal niet nalaten van grooten, heilzamen invloed te zijn.

Bijna ben ik aan het eind van mijn taak.

Maar ik mag niet eindigen alvorens er nog op gewezen te hebben op een roeping welke naar het mij voorkomt de strafrechtswetenschap voor Indie nog heeft.

Zoo straks wees ik op de eerste roeping die ze bezig is te vervullen maar aan welker vervulling nog zoo heel veel staat te doen, de strafwetgeving te doen beantwoorden aan de eischen der maatschappij. Voor haar geldt in de eerste plaats ook de eisch door Mr. WICHERS op den 1en Mei 1848 bij de plechtige invoering der nieuwe wetgeving op privaatrechtelijk gebied uitgesproken, dat zij moet zijn een „spiegel die het beeld der maatschappij voor welke zij bestemd is, in duidelijke trekken terugkaatst."

Maar terecht is reeds door VAN HAMEL de opmerking gemaakt, dat de moderne strafrechtswetenschap het alom uitspreekt dat zij, „in tegenstelling tot de klassieke, het zwaartepunt legt bij den dader", daarom „omdat de strafrechtswetenschap als juridische wetenschap is de leer van de strafrechterlijke aansprakelijkheid, van hare voorwaarden en hare grenzen".

In onderscheiding met de taak die den rechter in civilibus is opgelegd, die een zaak beslist zonder aanzien van persoon, blijft juist in criminalibus de persoon hoofdzaak. „Dans le procès pénal — zegt GARRAUD [1] — c'est un individu et non un fait qu'il faut juger, un criminel et non un crime".

Welnu de wetenschap is voor Indië bezig de strafbare daad na te sporen en, blijft op dit gebied nog veel te doen, ze toonde toch reeds aan tegen dat deel van haar taak opgewassen te zijn en die telkens beter te vervullen.

Maar naast dc bestudeering van de strafbare daad hoe staat het met die van den dader? Een streng oordeel is ten deze voor eenige jaren uitgesproken door Mr. I. A. NEDERBURGH die in W e t e n A d a t [2]) op dit deel der wetenschap wees als op „een in Indië nog onontgonnen veld."

Misschien was dit oordeel te streng, want geheel zonder vrucht zijn de jaren gedurende welke wij aandacht hebben geschonken aan de nooden en behoeften der Inlandsche bevolking niet voorbijgegaan, maar waar is ook dat de ervaring, die wij reeds opdeden ons meer en meer

---

[1]) Traité theorique et pratique du droit pénal français, I. p. 8.

[2]) Band I p. 10 e. v.

deed inzien dat de Inlander — om mij nu tot dat deel van Indies bevolking te beperken dat het grootste contingent der beklaagden oplevert — ook is wat FERRI schreef over den misdadiger in het algemeen: „een ingewikkeld wezen, zoowel biologisch en psychologisch als maatschappelijk" en dat een bijna oneindig arbeidsveld nog te bewerken valt voor wij de zekerheid kunnen hebben dat onze rechtspraak ten volle zal beantwoorden aan den eisch eener hoogere rechtvaardigheid.

De maatschappelijke invloeden die op den misdadiger kunnen werken zijn ons over het algemeen bekend, wij kennen tot groote hoogte de verhoudingen die heerschen ook in de dessa en toch, hoe moeilijk is het vaak de redenen na te sporen die tot het plegen van een misdrijf aanleiding geven. Bij de behandeling eener strafzaak voor den Landraad te Soekaboemi — 't gold het opstootje dat ten vorige jare had plaats gehad te Karang Tengah — was het geheele voorloopig onderzoek niet voldoende geweest om de ware oorzaak die tot dit opstootje geleid had te ontdekken en bleek eerst op de zitting hoe het onrechtmatig afleiden door een hoofd van water uit een gemeenschappelijke waterleiding de ware oorzaak was geweest. Men oordeele hoe vaak wellicht uit gebrek van kennis der maatschappij, gepaard aan onvolledig vooronderzoek, de ware oorzaken van misdrijveu zijn verborgen gebleven voor den rechter.

Eerst in de laatste jaren is meer licht opgegaan over de verwaarloozing der belangen van ouderlooze minderjarigen die naar het heet aan de zorgen van familieleden zijn toevertrouwd en ik zelf ben in de gelegenheid geweest ervaring op te doen omtrent de oorzaak

van criminaliteit die hierin gelegen kan zijn, maar hoeveel misdrijven tot groote hoogte uit deze en dergelijke redenen verklaard konden zijn, wie zal het zeggen?

Het grootste bezwaar voor de strafrechtspraak zal zeker echter blijven de onvoldoende bekendheid met den psychologischen aard van den inlander. Tal van reeds gevoerde processen hebben daaromtrent veel aan het licht gebracht en met dankbaarheid mag vermeld worden wat in DE GELDERS werk als resultaat van een bestudeering der jurisprudentie is vermeld. Wij kennen hem eenigermate in zijn fanatisme, in zijn wantrouwen eenerzijds, in zijn buitengewone lichtgeloovigheid en kinderlijk vertrouwen anderzijds; niettemin doen zich telkens gevallen voor die met recht de vraag doen rijzen of wij ooit wel ten volle de ziel van den Inlander zullen peilen. Toch is dit noodzakelijk willen wij dat eenmaal onze rechtspraak aan hare roeping zal voldoen.

En waar ik om de zooeven aangevoerde reden spreek over Inlanders, mag ik toch ook niet nalaten te denken aan de andere bevolkingsklassen, aan die der Indo-Europeanen, der Chineezen, Arabieren enz. wier zieleleven vaak voor den Europeeschen ambtenaar evenzeer een gesloten boek is.

Ik wijs hier op moeilijkheden die overwonnen moeten worden, moeilijkheden die zonder twijfel aan Indië eigenaardig zijn, maar waar ik dat doe daar heb ik tevens een hooge en eigene roeping aangewezen voor hen die de wetenschap van het Indisch strafrecht beoefenen zoowel als voor hen die dat recht moeten toepassen in de praktijk.

Wanneer zal men er in slagen die moeilijkheden te

overwinnen? Dan, naar het mij voorkomt, als telkens meer mannen uitgaan naar Indië, wetenschappelijk onderlegd, doordrongen van de moderne Europeesche rechtsbeginselen, bezield met warme toewijding voor het land tot welks bestuur zij geroepen zullen worden en voor het daar levende volk aan welks rechtspraak zij zullen moeten deelnemen en die weten — daarop komt het aan — die weten, wat daar vooral het voorwerp hunner studie behoort te zijn, waarop zij al hun aandacht moeten vestigen om ten volle berekend te zijn voor hun taak.

Het Universitair onderwijs in het Nederlandsch-Indisch Strafrecht moet er op gericht om in dien zin onze ambtenaren gereed te maken voor de taak die hen wacht.

Mijne heeren Curatoren dezer Hoogeschool! Het is mij een aangename plicht U mijn dank te betuigen voor de onderscheiding mij van Uwentwege ten deel gevallen door de voordracht welke geleid heeft tot mijne benoeming tot hoogleeraar in de Hoofdtrekken van het hedendaagsch recht, het strafrecht en de strafvordering van Nederlandsch-Indië. Ernstig heb ik geaarzeld alvorens mij tot de aanneming eener eventueele benoeming bereid te verklaren uit vrees vooral dat de vele jaren, in den praktischen Indischen staatsdienst doorgebracht, mij minder geschikt zouden hebben gemaakt voor de richtige vervulling der hooge taak die mij zou wachten, voor de plaats welke ik in deze omgeving van hooge wetenschap zou hebben in te nemen.

Dat ik toch daartoe besloot spruit wel hieruit het

meest voort dat ik overtuigd ben door een goede bekleeding van deze leerstoel mede te kunnen werken ten nutte van het land dat ik door lang verblijf en door mijn werkzaamheid in verschillende ambten heb leeren liefhebben.

De vluchtige beschouwingen die ik in mijne rede aan een der vakken, waarin ik onderwijs zal hebben te geven heb gewijd, mogen althans hiervan U de overtuiging hebben geschonken dat ik het gewicht daarvan zeker niet te laag stel, het wetenschappelijk onderwijs in het Indisch strafrecht inderdaad acht te zijn een voorwaarde voor de goede opleiding van Nederlands landsdienaren in het verre Oosten.

En nauwelijks behoef ik het te zeggen dat ik zeker niet minder van belang acht het onderwijs in de strafrechtspleging en dat in het Indisch positief privaatrecht dat — zij het, wat het laatste betreft, in minderen omvang — mede door mij zal worden gegeven. Dat de omvang van éène rede niet toeliet ook aan die vakken de aandacht te schenken die ze verdienen, zult Gij zeker begrijpen.

Ik verzoek u de betuiging te aanvaarden dat het mijn streven zal zijn de goede meening te rechtvaardigen die Gij getoond hebt omtrent mij te koesteren

Mijne heeren Hoogleeraren! Nauwelijks uit Indië hier aangekomen, heb ik al dadelijk van velen Uwer de meest hartelijke welwillendheid mogen ondervinden welke mij de intrede in de academische wereld, meer dan ik had durven hopen, heeft vergemakkelijkt. Daarvoor betuig ik U mijn hartelijken dank. Dringend

verzoek ik U mij die welwillendheid ook verder niet te onthouden en mij ook uwe vriendschap te willen schenken waar ik zoo ten volle bereid ben die mijnentwege te geven.

In het bijzonder richt ik dit verzoek tot U, Hoogleeraren der Juridische Faculteit. Waar het Indisch positief recht zoozeer op den bodem staat waarop het Nederlandsche is gegroeid, zal ik vaak boven en behalve uw vriendschap, ook uw raad en voorlichting behoeven bij het moeilijk werk dat mij wacht. Hartelijk hoop ik daarop te mogen rekenen.

En hetzelfde verzoek mag ik tot U richten Hoogleeraren in de Indologische wetenschappen, met wie ik het een voorrecht acht te mogen samenwerken tot het onderricht van aanstaande landsdienaren in Indië. U vooral gelde de verzekering dat ik mijn best zal doen mijn arbeid zich aan den uwen te doen paren tot het verkrijgen van een door ons allen na te streven einddoel.

Bij de vreugde die mij heden bezielt is er één feit dat mij teleurstelt n.l. dat ik onder U — voortaan mijne ambtgenooten — niet begroeten mag den hoogleeraar VAN VOLLENHOVEN dien ik nimmer nog persoonlijk ontmoette, maar tusschen wien en mij toch door gemeenschap van ideeën omtrent Nederlands roeping in Indië en, dat voel ik, gemeenschap van ideaal, een gemeenschap die door herhaalde briefwisseling is versterkt, een — naar ik hoop te mogen zeggen — hechte band is gelegd. Hartelijk hoop ik dat bij zijne terugkomst uit het land dat ik pas verliet, persoonlijke kennismaking die band nog hechter moge maken.

Mijne heeren Studenten! Het is mij moeilijk mij voor te stellen dat ik nu voortaan mede als uw wetenschappelijke voorganger zal moeten optreden, waar ik mij zoozeer bewust ben zelf nog zooveel te moeten leeren.

En veel liever stel ik mij dan ook voor met u samen te mogen werken op het breede veld der wetenschap waarop wellicht mijne practische ervaring mij een voorsprong zal geven die u nog ontbreekt.

In het bijzonder richt ik mij tot u, candidaat-ambtenaren voor den Indischen administratieven dienst die meer rechtstreeks mijne leerlingen zullen zijn, al behoeft het bijna geen betoog dat ik ten volle bereid zal wezen ook anderen, voornamelijk de aanstaande leden der Indische rechterlijke macht — waartoe ik zoo lang heb behoord en welker nooden en behoeften ik zoo ten volle ken — van voorlichting te dienen.

Laat ik u dit nog zeggen.

Nederlandsch-Indië waaraan gij later uwe krachten zult gaan wijden en het volk van Indië missen nog zooveel wat westersche landen al sinds tal van eeuwen zijn deelachtig geworden. Veel is voor Indië gedaan, maar oneindig veel kan en moet daarvoor nog gedaan worden, en, al is het mogelijk dat gij mij van eenzijdigheid zult verdenken, ik aarzel toch niet het uit te spreken dat ik het meest noodzakelijk acht Indië een recht te geven overeenkomstig zijn rechtsbehoefte en een rechtspraak die geen hooger doelwit kent dan de bevordering der ware gerechtigheid.

In Sir John Stracheys standaardwerk dat ik zoo straks aanhaalde, worden vooraan de volgende regelen afgedrukt:

From out the sunset pour'd an alien race
Who fitted stone to stone again; and Truth
Peace, Love and Justice came and dwelt therein.

Ik weet niet of die hooggestemde woorden wel volkomen gelden kunnen voor Britsch-Indië. Ik betwijfel het, maar wel weet ik dat ze althans nog niet ten volle gelden voor Nederlandsch-Indië. De ware Gerechtigheid heerscht daar nog niet onbeperkt.

Maar wel weet ik ook dit: dat wanneer gij en zij die na U zullen komen evenals zoovelen die u zijn voorgegaan naar Indië vertrekt met het oprecht verlangen u aan dat land en zijn volk geheel toe te wijden, dat dan de Gerechtigheid daar eenmaal heerschen zal.

Moge mijn werken met u u daartoe kunnen opwekken.

Een laatste woord nog tot u mijn Vader! wien hier te mogen begroeten ik als een oneindig groot voorrecht beschouw evenals ik van U weet dat Gij gelukkig zijt mij als hoogleeraar te mogen zien optreden aan de Academie die ook Uwe Alma Mater was, gelijk ze 't was voor zoovelen van ons geslacht, in de stad waar mijne moeder werd geboren.

Moge het ons gegeven zijn nog lange jaren te genieten van elkanders bijzijn en moge mijn verblijf en mijn arbeid in Nederland bijdragen tot vermeerdering uwer levensvreugde.
